

Studies in Learning & Instruction

Research Paper

Journal homepage: <https://jsli.shirazu.ac.ir>

Relationships between Parental Rejection, Coping with Peer Rejection, and School Adjustment in Adolescent Girls and Boys: A Moderated Mediation Model

Zahra Mohammadi¹ , Omid Shokri^{2*} , Jalil Fathabadi³

1. MA Student in Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
2. Assistant Professor, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
3. Associate Professor, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Keywords:

parental rejection, peer rejection coping, school adjustment, moderated mediation, adolescents

Article history:

Received: 2025/08/30

Revised: 2025/12/08

Accepted: 2025/12/14

ABSTRACT

This study aimed to test the mediating role of coping with peer rejection in the relationship between parental rejection and school adjustment among adolescent girls and boys, using a moderated mediation model. In this correlational study, 322 junior high school students (171 boys and 151 girls) were selected through convenience sampling in Zanjan, Iran, during the 2024–2025 academic year. Participants completed the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ), the Coping with Rejection Experiences Survey (CRES), and the School Adjustment Inventory (SAI). The moderated mediation model was tested using SPSS. The results supported the hypothesized partial mediation of coping with peer rejection in the relationship between parental rejection and school adjustment for both girls and boys. The moderated mediation analysis further indicated that the mediating effect of coping with peer rejection was similar across genders. Overall, consistent with Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory, the findings demonstrated that the experience of parental rejection undermines school adjustment in adolescents by eliciting maladaptive coping strategies in response to peer rejection. This psychological process appears to be similar for both male and female adolescents.

Citation: Mohammadi, Z., Shokri, O., & Fathabadi, J. (2026). Relationships between parental rejection, coping with peer rejection, and school adjustment in adolescent girls and boys: A moderated mediation model. *Journal of Studies in Learning & Instruction*, 18(1, Ser 90), 1-22 . DOI: 10.22099/JSLI.2026.8622

* Corresponding Author: E-mail- address: oshokri@yahoo.com

COPYRIGHTS ©2025 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the Original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publisher

Extended Abstract

Introduction

Adolescence is a critical period during which interpersonal relationships within family and peer groups fundamentally shape psychological adjustment. Amidst a noted rise in adolescent behavioral and emotional problems, this study examines the structural relationships between parental rejection, coping with peer rejection, and school adjustment. Theoretically grounded in Bronfenbrenner's (2005) ecological systems theory, the research focuses on the dynamic interplay between the family and peer microsystems. Further informed by Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPAR), the study acknowledges that parental rejection thwarts the universal need for positive regard. This experience often leads to a cascade of negative outcomes, including the development of a hostile worldview, emotional instability, and a heightened sensitivity to rejection in other relationships.

According to the "continuum model," these early family experiences and their resulting internal working models are carried over into the peer domain. Adolescents who experience parental rejection are thus more vulnerable to peer difficulties because they often lack the necessary social and emotional skills, such as empathy and effective conflict resolution, to navigate these complex relationships. When faced with peer rejection—a significant social stressor that threatens the fundamental need to belong—adolescents employ either adaptive or maladaptive coping strategies. Parental rejection can predispose them toward maladaptive coping by fostering cognitive biases, such as a hostile attribution bias where neutral peer actions are perceived as malicious, and by undermining their confidence in managing social threats. These interconnected relational experiences ultimately impact school adjustment, a multidimensional construct encompassing academic, social, and emotional functioning, as the cognitive and emotional turmoil from social conflicts drains resources needed for learning. While these links are known, a gap remains in understanding the integrated

pathway from parental rejection to poor school adjustment. This study proposes a process model where coping with peer rejection acts as a mediator, and explores gender as a potential moderator to account for differences in social-emotional development.

Method

This study employed a descriptive-correlational research design. The sample consisted of 322 adolescents (171 boys, 151 girls), aged 13-15 years, from junior high schools in Zanjan, Iran, selected during the 2024–2025 academic year. A convenience sampling method was used. Following the acquisition of necessary permissions, the questionnaire battery was administered to students in their classrooms. Ethical protocols, including informed consent and confidentiality, were strictly observed.

Measures:

1. Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) (Rohner, 2005). This 24-item self-report scale assesses adolescents' perceptions of parental rejection. It has well-established reliability and validity in cross-cultural research.
2. Coping with Rejection Experiences Survey (CSRE) (Sandstrom, 2004). This instrument measures adolescents' coping responses to peer rejection across four strategies: hostile, active, avoidant, and ruminative coping. Internal consistency coefficients (Cronbach's α) in this study ranged from 0.75 to 0.79.
3. Adjustment Inventory for School Students (AISS) (Sinha & Singh, 1993). This 60-item inventory assesses school adjustment across emotional, social, and educational domains, where a higher score signifies poorer adjustment. The instrument's internal consistency was strong ($\alpha = 0.82$).

Data were analyzed using moderated mediation analysis (Model 14) with the PROCESS macro for SPSS (Hayes, 2022), after ensuring statistical assumptions were met.

Results

Descriptive statistics and correlational analyses confirmed significant associations

in the expected directions. Parental rejection was positively correlated with maladaptive coping strategies (hostile, avoidant, ruminative) and school maladjustment, and negatively correlated with active coping.

The primary mediation analysis supported a partial mediation model. Parental rejection had a significant direct effect on school maladjustment, as well as significant indirect effects through all four coping strategies. Specifically, parental rejection predicted greater use of maladaptive coping and less use of active coping, which in turn predicted poorer school adjustment. The subsequent moderated mediation analysis indicated that the interaction between gender and each coping strategy was not statistically significant. This finding demonstrates that the mediating effect of coping with peer rejection does not differ significantly between adolescent boys and girls.

Discussion and Conclusion

This study elucidated the process through which parental rejection impacts adolescent school adjustment, confirming the mediating role of coping with peer rejection. Importantly, this psychological pathway was not moderated by gender. The findings support Bronfenbrenner's theory of interconnected microsystems and the "continuum model", whereby negative family relational patterns are carried into the peer domain.

From a Self-determination Theory perspective, parental rejection thwarts fundamental psychological needs for relatedness and competence. This deficit in psychological resources inclines adolescents toward defensive, maladaptive coping

strategies when facing peer rejection, which consumes cognitive resources and disrupts school adjustment. A pivotal finding was the lack of gender moderation. While gender differences in coping often exist, the fundamental process linking parental rejection to maladaptive coping and subsequent impairment appears to be a powerful, universal process.

The study's limitations include its cross-sectional design, precluding causal inferences, and its convenience sample, limiting generalizability. Future longitudinal research with diverse samples is recommended.

In conclusion, this study demonstrates that parental rejection fosters a maladaptive psychological toolkit for navigating peer relationships, with coping strategies serving as a key link. The findings have significant practical implications for educators, counselors, and parents, highlighting the need for interventions that support both positive family relationships and the explicit teaching of adaptive coping skills.

Keywords: parental rejection, peer rejection coping, school adjustment, moderated mediation, adolescents

روابط بین طرد والدینی، مقابله با طرد از جانب همسالان و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر: یک مدل میانجی‌گری تعدیل‌شده

زهرا محمدی^۱، امید شکری^{۲*}، جلیل فتح‌آبادی^۳

۱. دانشجوی ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی کاربردی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲. استادیار، گروه روان‌شناسی کاربردی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۳. دانشیار، گروه روان‌شناسی کاربردی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

چکیده

واژه‌های کلیدی:

طرد والدینی، طرد از جانب همسالان، سازگاری با مدرسه، میانجی‌گری تعدیل‌شده، نوجوانان

هدف این پژوهش، آزمون نقش میانجی‌گر مقابله با طرد از جانب همسالان در رابطه بین طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر، با استفاده از یک مدل میانجی‌گری تعدیل‌شده بود. در این پژوهش همبستگی، ۳۲۲ دانش‌آموز دوره اول متوسطه (۱۷۱ پسر و ۱۵۱ دختر) در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۳ در شهر زنجان با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان پرسش‌نامه‌های پذیرش-طرد والدین، زمینه‌یابی مقابله با تجارب طرد و سازگاری مدرسه‌ای را تکمیل کردند. مدل میانجی‌گری تعدیل‌شده با استفاده از بسته آماری SPSS آزمون شد. نتایج از فرضیه میانجی‌گری نسبی مقابله با طرد از جانب همسالان در رابطه بین طرد والدینی و سازگاری با مدرسه برای هر دو جنس حمایت کرد. تحلیل میانجی‌گری تعدیل‌شده نیز نشان داد که اثر میانجی‌گری مقابله با طرد از جانب همسالان در دو جنس مشابه بود. در مجموع، هم‌سو با نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برانفن‌برنر، یافته‌ها نشان دادند که تجربه طرد والدینی از راه فراخوانی راهبردهای مقابله نائطباقی در واکنش به طرد همسالان، سازگاری با مدرسه را در نوجوانان تضعیف می‌کند. به نظر می‌رسد این فرایند روان‌شناختی برای نوجوانان دختر و پسر مشابه است.

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۳

استناد: محمدی، ز.، شکری، امید.، و فتح‌آبادی، ج. (۱۴۰۵). روابط بین طرد والدینی، مقابله با طرد از جانب همسالان و سازگاری

با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر: یک مدل میانجی‌گری تعدیل‌شده. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱۸(۱)، پیاپی ۹۰، ۲۲-۱.

DOI: 10.22099/JSLI.2026.8622

* نویسنده مسئول: نشانی پست الکترونیکی: oshokri@yahoo.com

COPYRIGHTS ©2025 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the Original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publisher

مقدمه

پژوهشگران گوناگون یادآوری کرده‌اند که در خلال سال‌های گذشته، شیوع اشکالی متفاوت از مشکلات رفتاری در بین نوجوانان، به طرز یرواضح، فزونی یافته است (Kang et al., 2024; Lee et al., 2024). افزون بر این، پژوهشگران تأکید می‌کنند در مرحله تحولی نوجوانی که با شمول تغییراتی اساسی در تعاملات اجتماعی و کفایت‌مندی‌های هیجانی نوجوانان همراه است، تجارب بین‌فردی و روابط با اهمیت آن‌ها در توضیح تمایز در مدل‌ حد اقلی یا حداکثری مشکلات رفتاری نوجوانان و همچنین، فهم مدل تحول نوجوان، از نقشی کلیدی برخوردار است (Mulder et al., 2024; Xiong et al., 2025). در این بخش، پژوهشگران تأکید کرده‌اند که سازگاری اجتماعی در نوجوانان به دلیل منحصر به فرد بودن بافتار تحولی‌شان، تکالیف تحولی ویژه‌ای نیز برای آن‌ها به همراه دارد. به طور خاص، سازگاری اجتماعی نوجوانان بر ایده سازگاری با مدرسه به مثابه یکی از اساسی‌ترین عرصه‌های کنش‌وری اجتماعی نوجوانان، مبتنی است (Kawabata, 2024). بنابراین، در بافتار یادگیری و رشد دانش‌آموز نوجوان، سازگاری با مدرسه یک تکلیف تحولی اساسی، تلقی می‌شود. سازگاری با مدرسه یک شناساننده ارزیابی نوجوان از سلامت روانی خویش، است. شواهد نشان داده‌اند که سازگاری ضعیف با مدرسه با مشکلات تحصیلی شامل کناره‌گیری، افت، عملکرد ضعیف تحصیلی، افسردگی و روابط ضعیف با معلم و هم‌سالان همراه است (Chen et al., 2024a). بر این اساس، سازگاری با مدرسه، بیانگر شرایطی است که در آن یادگیرنده با خرسندی در فعالیت‌های مدرسه مشارکت می‌کند و البته، در یادگیری، تعاملات بین‌فردی، مشارکت‌مندی در فعالیت‌های مدرسه و سازگاری هیجانی نیز، موفق است (Kollerová et al., 2025).

بر اساس نظریه اجتماع‌سنج، افراد از نظام پایشی درونی برخوردارند که در بافتار تعاملات اجتماعی‌شان، از راه آن، بر میزان پذیرش یا طردی که تجربه می‌کنند، نظارت کرده و پاسخ می‌دهند (Leary, 2012). در این نظام مفهومی تأکید می‌شود که ادراک از پذیرش یا طرد در مجاورت الگوی ارزش‌گذاری فرد برای رابطه، بر رفتار او اثر می‌گذرد (Lesnick & Mendle, 2021). بی‌شک، افراد با استفاده از اجتماع‌سنج‌هایی متفاوت، تعاملات خود را در بافتارهای گوناگون، به گونه‌ای متفاوت، ارزش‌گذاری می‌کنند (Lin et al., 2022; Miller et al., 2024). بر این اساس، در مرحله تحولی نوجوانی، موافق با آموزه‌های نظریه نظام‌های بوم‌شناختی¹ (Bronfenbrenner, 2005)، با توجه به مرجعیت خرده‌نظام‌های خانواده و دوستان در میدان روانی نوجوان، تجربه طرد یا پذیرش در بافتار تعامل والد-نوجوان و بافتار تعامل نوجوان با هم‌سالانش، در شکل‌دهی به مولفه‌های چندگانه حیات روانی او، از نقشی انکارناپذیر برخوردار است (Alto et al., 2018; Azizah & Hastuti, 2019).

مرور نتایج مطالعات گوناگون نشان داده‌اند که به‌ویژه در مرحله نوجوانی، میزان زیادی از هیجانات و رفتارهای نوجوانان از تمایل‌مندی‌شان به پذیرش از جانب دیگران، ناشی می‌شود (Argan et al., 2023). پژوهشگران تأکید کرده‌اند که پذیرش نوجوان و علاقه‌مندی والدین به او برای تحول بهینه نوجوان، ضروری است (Dong et al., 2023). بنابراین، در مرحله نوجوانی که روابط والد-نوجوان، در معرض تجارب انگیزاننده و چالش‌زاست، نادیده انگاشتن اثرات مخرب طرد والدینی، انکارناپذیر است (Esposito et al., 2019; Yu et al., 2024). طرد والدینی بیانگر انکار، بی‌توجهی یا بی‌تفاوتی مدام والدین نسبت به فرزندان‌شان است (He et al., 2023). اگرچه پژوهشگران گوناگون بر نقش متفاوت والدینی مادر و پدر در فراخوانی رفتارهای ناسازگارانه در نوجوانان تأکید کرده‌اند، اما در سطحی دیگر، زیست‌بوم

¹. sociometer theory

². ecological systems theory

فرهنگ و محتوای ارزشی غالب در آن نیز با ترویج باورهایی مانند «کتک زدن و سرزنش کردن، نشانه دوست داشتن است» و متعاقب آن با ترویج رویه‌هایی معطوف بر سرزنش‌گری و بیگانگی/کناره‌گیری تعمدی، بافتار والدگری و مدل رابطه والد-نوجوان را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد (Huang et al., 2025; Long et al., 2020).

نظریه سلسله‌مراتب دلبستگی پیشنهاد می‌کند که با تغییر در مرحله تحولی، انگاره‌های دلبستگی نیز تغییر می‌یابند (Mikulincer & Shaver, 2018). نوجوان هرچه بیشتر مستقل شود، زمان بیشتری را برای تعامل با هم‌سالان اختصاص خواهد داد و متعاقب آن، موقعیت والدین در سلسله‌مراتب دلبستگی، بیشتر در معرض تغییر قرار خواهد گرفت (Schoeps et al., 2020). دلبستگی با هم‌سال بیانگر پیوندی هیجانی است که از راه احساسات صمیمیت هیجانی و پذیرش در بافتار تعامل با هم‌سال، مشخص می‌شود. نتایج مطالعات گوناگون نشان داده‌اند نوجوانانی که با هم‌سالان‌شان، پیوند دلبستگی ایمنی دارند، اغلب از جانب گروه هم‌سالان نیز، پذیرش بیشتری را گزارش می‌کنند. بنابراین، موافق با شواهد موجود، بین دلبستگی با هم‌سال و پذیرش از جانب هم‌سال، رابطه وجود دارد (Delgado et al., 2022). البته، Leary (2012) در نظریه اجتماع‌سنج فرض می‌کند افرادی که از یک رابطه، طرد می‌شوند، برای پذیرش در روابط دیگر، بیشتر می‌کوشند. درحالی‌که، طرد والدینی، آسیب‌پذیری فزونی‌یافته نوجوان را در قلمروهایی مانند هیجانات منفی و رفتارهای خودآسیب‌زا، سبب می‌شود، اگر نوجوان را در سلسله‌مراتب دلبستگی، به گروه هم‌سالان دلبسته کند و از جانب آن‌ها نیز با پذیرش روبه‌رو شود، وجه مراقبتی تجربه طرد برای او محفوظ خواهد بود (Sahi et al., 2023). درحالی‌که برخی از پژوهشگران در تصریح تجارب هیجانی نوجوان و تمایل‌مندی او به رفتارهای خودآسیب‌زا، بر تقدم اهمیت دلبستگی به والد در مقایسه با دلبستگی به هم‌سال، اصرار ورزیده‌اند (Chen, 2023)، دیگر پژوهشگران، در مرحله نوجوانی، بر اولویت دلبستگی به هم‌سال در برابر دلبستگی به والد، تأکید کرده‌اند (Lee et al., 2024). البته، برخی از پژوهشگران نیز اذعان داشته‌اند اگرچه دلبستگی به هم‌سال نمی‌تواند جایگزین دلبستگی والد-کودک/نوجوان شود، اما بر ساحت‌های گوناگون تحول نوجوان تأثیرگذار است (Chen & Volling, 2023). نوجوانان با تجربه دلبستگی به هم‌سالان، از راه توسعه الگوهای نظم‌بخشی و بیانگری انطباقی تجارب هیجانی، خویشان را در برابر وجوه گوناگون مشکلات رفتاری، مصون می‌سازند.

در این بخش، موافق با سوابق اطلاعاتی، به‌منظور توصیف نسبت بین دو خرده‌نظام روابط هم‌سال و روابط والد - نوجوان، در مراحل تحولی و به‌طور ویژه، در دوره نوجوانی، از مدل جبران/رقابت^۱ و مدل پیوستار (زنجیره) شناختی^۲ استفاده می‌شود (Loflin & Barry, 2016; Zhang et al., 2025). در مدل جبران/رقابت، فرض می‌شود که با فزونی ادراک از طرد والدینی و اضمحلال دلبستگی والد - نوجوان، انگاره‌های دلبستگی نوجوانان، از والدین به هم‌سالان، جابجا می‌شود. در مدل پیوستار شناختی، فرض می‌شود که دلبستگی به والد و دلبستگی به هم‌سال، رقیب یکدیگر نیستند، بلکه روابط با هم‌سالان، روابط خانوادگی را بسط می‌دهد (Li & Chen, 2025; Schlagbaum et al., 2021). بر این اساس، نوجوانانی که در بافتار رابطه با والد، بیشتر در معرض طرد هستند، در روابط با هم‌سالان نیز چالش‌های بیشتری را گزارش می‌کنند (Glatt et al., 2025; Zimmer-Gembeck & Skinner, 2015).

Zhang and Ngai (2024) و Chen et al. (2024b) استدلال می‌کنند که روابط پیش‌از نوجوانی و اوایل نوجوانی به‌عنوان منابع مهم و محافظتی برای دوره نوجوانی است و تجربه طرد در این دوره می‌تواند موجب ناسازگاری‌ها و

¹. attachment hierarchy theory

². compensation/competition model

³. continuum/cognitive model

اختلال‌های بعدی در نوجوان شود. همچنین، پژوهش‌های گوناگون نشان می‌دهند که روابط کودکان با همسالان‌شان، کمکی بزرگ به سازگاری آن‌ها در مدرسه می‌کند و تجربه طرد از جانب همسالان، می‌تواند این سازگاری را مورد تهدید قرار دهد (Yöntem & Ağirkan, 2025). طرد شدن از جانب همسالان با نشانه‌گیری خودشیستگی تحصیلی و مشارکت در کلاس، سازگاری تحصیلی و پیشرفت نوجوان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کودکان طردشده رفتار همسالان خود را این‌گونه تفسیر می‌کنند که از نظر این افراد، آن‌ها افرادی مناسب برای مشارکت در کارهای کلاسی نیستند و مهارت و توانمندی لازم را در این زمینه ندارند؛ بنابراین، مشارکت خود را در کلاس کاهش می‌دهند (Wang et al., 2025; Wilt et al., 2025).

موافق با موضع‌گیری‌های نظری و شواهد تجربی، تلاش برای فهم کارکرد نوجوان در پاسخ به مطالبه‌گری‌های تحصیلی با تاسی از دو خرده‌نظام رابطه با والد و رابطه با همسالان در بستر اطلاعاتی تفاوت‌های جنسیتی، از اهمیتی ویژه برخوردار است (Potter & Yoon, 2023). پژوهشگران گوناگون کوشیده‌اند با تأکید بر سرنخ‌هایی اطلاعاتی مانند انگیزش پیوندجویانه^۱، انگیزش خودتاییدی^۲ در برابر با انگیزش خودبهبودی^۳ و البته، در مجاورت ایده مفروض هم‌گرایی/ناهم‌گرایی جنسیتی^۴، بر تمیز در کُنش‌وری نوجوان دختر و پسر در بافتار مدیریت تجارب انگیزاننده بین فردی، اصرار ورزند (Chen et al., 2025). در پژوهش (Huang et al., 2024) با رجوع به فرضیه هزینه‌های مراقبت‌گری^۵ و همچنین، اصرار بر بیش‌تمایل‌مندی دختران در مقایسه با پسران به انگیزش پیوندجویانه، گزارش می‌شود که دختران در مقایسه با پسران در رویارویی با تجارب استرس‌زای بین‌فردی مانند خشونت همسالان، بیشتر در معرض افسردگی به‌مثابه یکی از عامل‌های خطر سازگاری با مدرسه، قرار می‌گیرند. ازسوی دیگر، شواهد نشان داده‌اند که اصرار بر ریخت‌شناسی انگیزش اجتماعی در نوجوانان دختر و پسر با شمول‌تمایز در خودتاییدی در برابر خودبهبودی، بخشی از تفاوت در رویارویی آن‌ها با واکنش‌ها یا بازخوردهای منفی دیگران به این دلیل است که همواره دختران در مقایسه با پسران، در رویارویی با موضع منفی دیگران نسبت به خویشان، با استقبال از میزانی از اضطراب و خودتردیدی، بر وزن تشخیصی و خودشناساننده چنین تجاربی بین فردی اصرار می‌ورزند. در مقابل، پسران به‌طرقی می‌اندیشند که به کمک سازوکارهایی مانند انکار، فاصله‌گذاری و تکذیب، بین خود و بافتار بین‌فردی منفی فاصله‌ای را ایجاد و البته، از این راه، خویشان را از وزن خودارتقا بخش چنین تجاربی محروم می‌کنند (Gong & Zhou, 2025).

موافق با مبانی نظری و شواهد تجربی مرور شده، تحلیل ویژگی‌های کارکردی دو بافتار رابطه والد - نوجوان و نوجوان - همسال را در پیش‌بینی کیفیت سازگاری مدرسه نوجوانان با در نظر گرفتن متغیر جنسیت می‌توان در اولویت قرار داد. موافق با تأکید پژوهشگران، در مرحله تحولی نوجوانی، یکی از چالش‌زاترین تجارب نوجوانان در بافتار رابطه با همسالان، از راه رویارویی آن‌ها با طرد از جانب همسالان، مشخص می‌شود. اگرچه پژوهشگران یادآوری کرده‌اند که پیامدهای رویارویی با تجربه تروماتیک طرد از جانب همسالان در ساحت‌های متفاوتی از حیات روانی نوجوان قابل تعقیب است و اگرچه آن‌ها کوشیده‌اند اثرات این رویارویی را بر سازگاری تحصیلی نوجوانان تبیین کنند، اما بررسی تجارب طرد والدینی و مقابله نوجوانان با طرد از جانب همسالان با در نظر گرفتن نوجوانان دختر و پسر به تفکیک جنسیت از کانون توجه پژوهشگران دور مانده است. بنابراین، تلاش برای گسترانیدن مرز دانش مفهومی و تمایز قائل شدن بین

1. affiliative

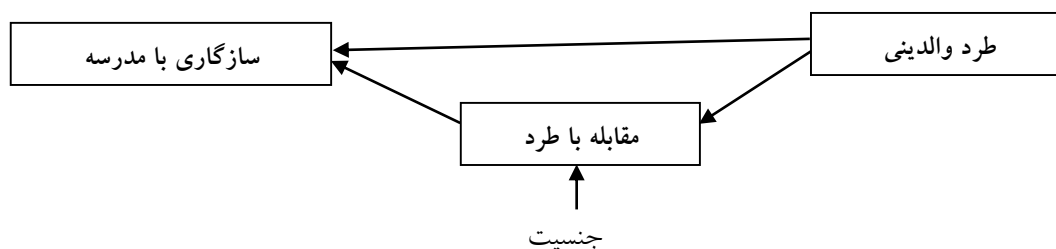
2. self-proving

3. self-improving

4. gender convergence/non-convergence hypothesis

5. costs of caring

دو جنس در قلمرو مطالعاتی مقابله با تجربه تروماتیک طرد اجتماعی از جانب هم‌سالان، در بستر تأمین ملاحظاتی نظری/روش‌شناختی، از راه دو روش‌شناسی علی رقیب مانند مدل علی اثرات میانجی‌گر و مدل علی اثرات تعدیل‌گر، محقق خواهد شد. از این‌رو، پژوهشگر در این پژوهش خواهد کوشید با فهمی برگرفته از پیشینه نظری و تجربی حمایت‌گر رویارویی نوجوانان با طرد از جانب هم‌سالان، واسطه‌مندی این رویارویی را بین طرد والدینی نوجوانان و سازگاری با مدرسه آن‌ها با تعدیل‌گری متغیر جنسیت مورد بررسی قرار دهد. به دیگر سخن، این پژوهش در صدد پاسخ به این پرسش است که آیا میانجی‌گری مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر، متشابه است؟ نمایش مفهومی مدل مفروض در شکل ۱ قابل رویت است.

شکل ۱. نمودار مسیر مدل مفروض پژوهش

روش پژوهش

این پژوهش توصیفی از نوع پژوهش‌های همبستگی است که در آن از روش آماری تحلیل رگرسیون استفاده شد. در این مطالعه، جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان دختر و پسر دوره اول متوسطه شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بودند. در این پژوهش همبستگی، تعداد ۳۲۲ نوجوان ۱۳ تا ۱۵ ساله [۱۷۱ پسر با میانگین سنی ۱۴/۳۰ سال (انحراف معیار = ۰/۷۰ سال) و ۱۵۱ دختر با میانگین سنی ۱۳/۸۹ سال (انحراف معیار = ۰/۸۸ سال)] که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند، مشارکت کردند. در این پژوهش، ۱۲۷ دانش‌آموز (۳۹/۴ درصد) از پایه هفتم، ۵۸ دانش‌آموز (۱۸ درصد) از پایه هشتم و در نهایت، ۱۳۷ دانش‌آموز (۴۲/۶ درصد) از پایه نهم شرکت کردند. مهم‌ترین ملاک ورود، عضویت در جامعه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره اول متوسطه شهر زنجان بود. افزون‌بر این، مهم‌ترین ملاک خروج از این مطالعه نیز عدم پاسخ‌گویی به بیش از ۵ درصد کل سؤالات بسته سنجش بود. در این پژوهش، در مرحله غربالگری داده‌ها، هیچ‌یک از شرکت‌کنندگان حذف نشدند. همچنین، در این پژوهش، براساس منطق پیشنهادی Tabachnick and Fidell (2014)، با رجوع به منطق تحلیل توان آمون آماری و با هدف حفظ آن در بالاترین میزان ممکن، حجم نمونه‌ای برابر با ۳۲۲ شرکت‌کننده انتخاب شد. ابزارهای سنجش عبارت بودند از:

پرسش‌نامه پذیرش - طرد والدین: پرسش‌نامه پذیرش - طرد والدین^۱ یک ابزار خودگزارش‌دهی است که توسط Rohner (2005) به منظور ارزیابی ادراک فرد از پذیرش - طرد والدینش ساخته شده است. در این پژوهش از فرم کوتاه این پرسش‌نامه (۲۴ گویه) استفاده شد که دارای چهار خرده‌مقیاس است: (۱) صمیمیت/عاطفه^۲ (گویه‌های ۱، ۳، ۹، ۱۲، ۱۷، ۱۹، ۲۲، ۲۴)، که پس از نمره‌گذاری معکوس، خرده‌مقیاس سردی/فقدان عاطفه^۳ را تشکیل می‌دهند،

^۱. Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ)

^۲. warmth and affection

^۳. coldness and lack of affection

(۲) خصومت/پرخاشگری^۱ (گویه‌های ۴، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۸، ۲۰، ۳) بی تفاوتی/نادیده گرفتن^۲ (گویه‌های ۲، ۷، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۲۳)، و (۴) طرد نامتمایز^۳ (گویه‌های ۵، ۸، ۱۶، ۲۱). شرکت کنندگان پاسخ خود به گویه‌ها را در یک مقیاس لیکرت ۴ درجه‌ای از «تقریباً هرگز درست نیست = ۱» تا «تقریباً همیشه درست است = ۴» ثبت می‌کنند. مجموع چهار خرده مقیاس (با معکوس کردن نمرات خرده مقیاس صمیمیت/عاطفه و همچنین، گویه شماره ۱۳) معیاری از ادراک پذیرش - طرد والدینی است و محدوده نمرات این پرسش‌نامه از ۲۴ (حداکثر ادراک پذیرش) تا ۹۶ (حداکثر ادراک طرد) است که نمرات ۶۰ یا بالاتر بر طرد بیشتر دلالت دارد. این پرسش‌نامه از پایایی و روایی مطلوبی در سطح بین‌المللی برخوردار است؛ میانگین ضریب آلفا برای آن در پروژه بین‌المللی پذیرش - طرد (Rohner, 2014) به ترتیب ۰/۹۳ و ۰/۹۰ برای نسخه‌های مادر و پدر بود. تحلیل عاملی نیز ساختار چهار عاملی این پرسش‌نامه را در جوامع گوناگون تأیید کرده است (Gomez & Rohner, 2011; Gomez & Suhaimi, 2014). در فراتحلیلی که به وسیله Khaleque and Rohner (2002) انجام گرفت، میانگین ضریب آلفای تمامی نسخه‌های این پرسش‌نامه برابر ۰/۸۹ و میانگین ضریب بازآزمایی آن با متوسط فاصله زمانی ۱۵ ماه، ۰/۶۲ گزارش شده است. Gomez and Suhaimi (2014) ضریب آلفای ۰/۷۳ را برای کل ابزار و ضرایب ۰/۷۷، ۰/۶۹، ۰/۷۲ و ۰/۶۵ را به ترتیب برای ابعاد سردی/فقدان عاطفه، خشونت/پرخاشگری، غفلت/بی تفاوتی و طرد نامتمایز گزارش کردند. در این مطالعه، ضریب همسانی درونی پرسش‌نامه پذیرش طرد والدین با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسش‌نامه زمینه‌یابی برای مقابله با تجارب طرد: پرسش‌نامه زمینه‌یابی برای مقابله با تجارب طرد^۴ که توسط Sandstrom (2004) ابداع شده، پاسخ‌های مقابله‌ای نوجوانان را در رویارویی با دو سناریوی مفروض می‌سنجد. زمانی که هر شرکت‌کننده خود را به‌عنوان یک فرد طردشده تصور کرد، براساس نظریه انگیزش مقابله، تمایل خود به استفاده از چهار راهبرد مقابله‌ای را گزارش می‌کند. این راهبردها شامل مقابله خصمانه^۵، مقابله فعال^۶، مقابله اجتنابی^۷ و مقابله نشخوارگون^۸ هستند. شرکت کنندگان به هر گویه بر روی یک طیف پنج‌درجه‌ای از ۱ (به هیچ وجه) تا ۵ (خیلی زیاد) پاسخ می‌دهند. در این ابزار ۲۸ گویه‌ای، نمره بیشتر بیانگر میزان بالاتر هریک از پاسخ‌های مقابله‌ای است. نتایج مطالعات گوناگون از مشخصه‌های فنی روایی و پایایی این ابزار حمایت کرده‌اند (Skinner & Zimmer-Gembeck, 2007; Zimmer-Gembeck & Skinner, 2015). در این پژوهش، ضریب همسانی درونی راهبردهای مقابله با طرد از جانب همسالان شامل مقابله خصمانه (۷ گویه)، مقابله فعال (۷ گویه)، مقابله اجتنابی (۷ گویه) و مقابله نشخوارگون (۷ گویه) با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۷۸، ۰/۷۹، ۰/۷۵ و ۰/۷۷ به دست آمد.

پرسش‌نامه سازگاری با مدرسه: پرسش‌نامه سازگاری با مدرسه^۹ ۶۰ گویه دارد و سه بُعد سازگاری هیجانی^۱، تحصیلی^۱ و اجتماعی^۲ را اندازه‌گیری می‌کند (Sinha & Singh, 1993). در نمره‌گذاری آن به پاسخ‌هایی که نشانه سازگاری است، نمره صفر و در غیر این صورت، نمره یک داده می‌شود. مجموع کل نمرات نشان‌دهنده سازگاری عمومی

۱. hostility and aggression

۲. indifference and neglect

۳. undifferentiated rejection

۴. Survey for Coping with Rejection Experiences (CSRE)

۵. aggressive coping

۶. active coping

۷. avoidant coping

۸. ruminative coping

۹. Adjustment Inventory for School Students (AISS)

۱. emotional

0

۱. academic

1

۱. social

2

فرد و مجموع نمرات فرد در هر حوزه، مشخص‌کننده سازگاری او در آن حوزه است. نمره پایین نشان‌دهنده سازگاری بالاتر و نمره بالا نشان‌دهنده سازگاری پایین‌تر است. ضریب پایایی این پرسش‌نامه از راه روش دونیمه‌کردن برای سازگاری عاطفی، اجتماعی و تحصیلی به ترتیب ۰/۹۴، ۰/۹۳ و ۰/۹۶ و از روش بازآزمایی به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۳ و ۰/۹۳ و با روش کودر - ریچاردسون به ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۹۲ و ۰/۹۶ به دست آمد (Sinha & Singh, 1993, as cited in Karami, 2001). در این مطالعه، موافق با پژوهش Nasiri et al. (2021) از نسخه ۳۰ گویه‌ای پرسش‌نامه سازگاری سینها و سینگ استفاده شد. در مطالعه Nasiri et al. (2021) با استفاده از رویکردی جزءنگر، پس از تحلیل گویه‌های نسخه ۶۰ گویه‌ای پرسش‌نامه مزبور، به‌ازای هریک از وجوه تحصیلی، اجتماعی و هیجانی، تعداد ۱۰ گویه، و در مجموع ۳۰ گویه باقی ماندند. در پژوهش Nasiri et al. (2021) ضرایب همسانی درونی زیرمقیاس‌های سازگاری هیجانی، اجتماعی و تحصیلی با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۷۳، ۰/۷۰ و ۰/۷۵ به دست آمد. در این پژوهش، ضریب همسانی درونی مقیاس سازگاری با مدرسه برابر با ۰/۸۲ به دست آمد.

مراحل اجرای پژوهش و تحلیل داده‌ها: در این مطالعه، پژوهشگر پس از تهیه بسته سنجش، برای کسب مجوز به اداره کل آموزش و پرورش شهرستان زنجان مراجعه کرد. پس از طی تشریفات اداری و تأیید بسته سنجش، با استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالاتی در دسترس، مدارس انتخاب و پژوهشگر برای اجرای پژوهش به آن‌ها مراجعه کرد. در هر مدرسه، ابتدا مدیران و معاونین از هدف مطالعه آگاه شدند و متعاقب آن براساس توافق به‌عمل‌آمده، در موعدی مقرر برای گردآوری داده‌ها مراجعه شد. بسته سنجش در کلاس‌های درس و به‌صورت گروهی در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت که هر اجرا حدود ۲۵ دقیقه به‌طول انجامید. در ادامه، پس از گردآوری داده‌ها و ورود آن‌ها به نرم‌افزار SPSS، داده‌های گردآوری‌شده تحلیل شدند. پژوهشگر کوشید در مراحل گوناگون انجام پژوهش، با تأکید بر این پیش‌فرض بنیادین که اخلاق جزء جدانشدنی روش‌شناسی پژوهش است، ملاحظات اخلاقی را در دستور کار خود قرار دهد. رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان، تأکید بر رازداری و محرمانگی و تخصیص فرصت خروج از مطالعه برای تمامی شرکت‌کنندگان، بخشی از اولویت‌های اخلاقی این پژوهش را شکل دادند.

پس از اطمینان از رعایت مفروضه‌های روش آماری منتخب، به‌منظور آزمون مدل ترکیبی میانجی‌گری تعدیل‌شده، از فن آماری تحلیل رگرسیون استفاده شد. بر این اساس، در این مطالعه، سازگاری با مدرسه به‌عنوان متغیر وابسته وارد معادله شد. در این پژوهش، براساس پیشنهاد Hayes (2022) به‌منظور انجام تحلیل میانجی‌گری از مدل ۴ SPSS PROCESS macro و در ادامه، برای آزمون منطق مفروض میانجی‌گری تعدیل‌شده، از مدل ۱۴ SPSS PROCESS macro استفاده شد. افزون‌بر این، برای سنجش معنی‌داری آماری، از فاصله اطمینان ۹۵ درصدی استفاده شد؛ بنابراین، اثری معنی‌دار ارزیابی می‌شود که فاصله اطمینان متناسب به آن، عدد صفر را شامل نشود.

یافته‌ها

جدول ۱ اندازه‌های توصیفی میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش شامل طرد والدینی، راهبردهای مقابله با طرد از جانب هم‌سالان و سازگاری با مدرسه را در نوجوانان دختر و پسر نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمرات متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین		انحراف معیار	
	دختر	پسر	دختر	پسر
طرد والدینی	۳۹/۴۶	۳۹/۷۵	۵/۱۱	۵/۵۱
مقابله خصمانه	۳۷/۴۸	۴۰/۰۱	۱۲/۶۰	۱۱/۸۳
مقابله فعال	۱۹/۹۷	۱۹/۸۳	۶/۹۰	۶/۶۶
مقابله اجتنابی	۲۸/۳۴	۲۷/۲۸	۸/۲۶	۸/۴۷
مقابله نشخوارگون	۱۱/۲۴	۹/۹۳	۳/۳۶	۳/۸۰
سازگاری با مدرسه	۹/۶۷	۹/۰۷	۳/۹۰	۳/۶۹

جدول ۲ نتایج مربوط به همبستگی بین متغیرهای اصلی پژوهش را در نوجوانان دختر و پسر نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهند که همبستگی بین طرد والدینی با مقابله خصمانه و مقابله نشخوارگون در بافتار طرد از جانب همسالان و سازگاری با مدرسه، مثبت و معنی‌دار و البته، همبستگی طرد والدینی با مقابله فعالانه، در نوجوانان دختر و پسر، منفی و معنی‌دار بود. همچنین، نتایج نشان داد که همبستگی مقابله خصمانه و سازگاری با مدرسه، مثبت و معنی‌دار و همبستگی مقابله فعال و سازگاری با مدرسه، منفی و معنی‌دار بود. در نهایت، همبستگی راهبردهای مقابله اجتنابی و نشخوارگون نیز با سازگاری مدرسه، مثبت و معنی‌دار بود.

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. طرد والدینی	۱	۰/۲۳**	-۰/۱۹*	۰/۰۶	۰/۱۲	۰/۳۳**
۲. مقابله خصمانه	۰/۴۵**	۱	-۰/۱۰	۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۲۱**
۳. مقابله فعال	-۰/۲۵**	-۰/۱۴**	۱	-۰/۴۵**	-۰/۱۸*	-۰/۲۳**
۴. مقابله اجتنابی	۰/۲۴**	۰/۰۸	-۰/۵۴**	۱	۰/۳۰**	۰/۴۴**
۵. مقابله نشخوارگون	۰/۲۲**	۰/۱۵*	-۰/۳۵**	۰/۲۵**	۱	۰/۱۹*
۶. سازگاری با مدرسه	۰/۴۸**	۰/۳۱**	-۰/۲۴**	۰/۴۵**	۰/۲۶**	۱

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

نکته: مقادیر مندرج در بالای قطر اصلی ماتریس، متعلق به نمونه نوجوانان دختر و مقادیر مندرج در پایین قطر اصلی ماتریس، متعلق به نمونه نوجوانان پسر است.

در این پژوهش، قبل از استفاده از روش آماری مدل‌های تحلیل رگرسیون به کمک مدل ۱۴ SPSS PROCESS macro (Hayes, 2022)، در مرحله غربالگری داده‌ها، بر اساس دیدگاه Kline (2015) و Meyers et al. (2017) مفروضه‌های بهنجاری تک‌متغیری با رجوع به آماره‌های چولگی و کشیدگی، مفروضه بهنجاری باقی‌مانده‌ها، با استفاده از نمودار احتمالاتی نرمال برای باقی‌مانده‌های استاندارد شده متغیر ملاک سازگاری با مدرسه، هم‌خطی چندگانه با استفاده از آماره‌های تحمل و عامل تورم واریانس و در نهایت، مفروضه همگنی پراکنش^۱، با استفاده از نمودار پراکنندگی

^۱. homoscedasticity

نقاط استاندارد شده پیش‌بینی و خطا برای متغیر ملاک سازگاری با مدرسه، آزمون و تایید شدند. در این پژوهش، آماره چولگی متغیرهای پژوهش برای دختران در بازه $-0/07$ تا $1/30$ و برای پسران در بازه $-0/02$ تا $1/01$ و البته، آماره کشیدگی متغیرهای پژوهش برای دختران در بازه $-0/64$ تا $-1/19$ و برای پسران در بازه $-0/65$ تا $-1/05$ به دست آمد. افزون‌بر این، مقادیر آماره تحمل برای متغیرهای پیش‌بین در بازه $0/76$ تا $0/99$ و همچنین، مقادیر آماره عامل تورم واریانس نیز در بازه $1/07$ تا $1/50$ به دست آمد.

در این مطالعه، قبل از آزمودن مدل ترکیبی میانجی‌گری تعدیل‌شده، موافق با مدل ۱۴ SPSS PROCESS macro (Hayes, 2022)، ابتدا به منظور آزمودن مدل میانجی‌گری راهبردهای مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه، از مدل ۴ SPSS PROCESS macro (Hayes, 2022)، استفاده شد. در بخش نخست (جدول ۳)، نتایج نشان دادند که طرد والدینی با راهبرد مقابله خصمانه، رابطه مثبت و معنی‌دار ($\beta = 0/35, p < 0/001$)، با راهبرد مقابله فعال، رابطه منفی و معنی‌دار ($\beta = -0/19, p < 0/001$)، با راهبرد مقابله اجتنابی، رابطه مثبت و معنی‌دار ($\beta = 0/41, p < 0/001$)، با راهبرد مقابله نشخوارگون، رابطه مثبت و معنی‌دار ($\beta = 0/15, p < 0/01$) داشت. نتایج حاصل از بوت‌استرپ نشان داد که اثر غیرمستقیم طرد والدینی بر سازگاری با مدرسه از راه راهبرد مقابله خصمانه با طرد از جانب هم‌سالان (آزمون اثر غیرمستقیم)، ($ab = 0/043, p < 0/05$)، از راه راهبرد مقابله فعال با طرد از جانب هم‌سالان ($ab = 0/0305, p < 0/05$)، از راه راهبرد مقابله اجتنابی ($ab = 0/0048, p < 0/05$) و در نهایت، راهبرد مقابله نشخوارگون، از نظر آماری معنی‌دار بود ($ab = 0/0225, p < 0/05$). افزون‌بر این، اثر مستقیم طرد والدینی بر سازگاری با مدرسه، از نظر آماری معنی‌دار بود ($\beta = 0/40, p < 0/001$). بدین ترتیب، نتایج این بخش شواهدی مبرهن در دفاع از میانجی‌گری نسبی راهبردهای مقابله با طرد از جانب هم‌سالان (مقابله خصمانه، مقابله فعال، مقابله اجتنابی و مقابله معطوف بر نشخوارگری)، در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه فراهم آورد.

جدول ۳. آزمون میانجی‌گری راهبردهای مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در رابطه طرد والدینی با سازگاری با مدرسه

<i>p</i>	<i>t</i>	فاصله اطمینان	خطای معیار برآورد	<i>B</i>	β	ملاک	پیش‌بین
0/001	6/64	[0/56, 1/04]	0/12	0/80	0/35	$R^2 = 0/12, F = 44/04^{***}$	طرد والدینی
						مقابله خصمانه	
0/001	3/54	[-0/38, -0/11]	0/697	-0/25	-0/19	$R^2 = 0/04, F = 12/55^{***}$	طرد والدینی
						مقابله فعال	
0/001	4/17	[0/61, 0/22]	0/098	0/41	0/41	$R^2 = 0/03, F = 8/30^{**}$	طرد والدینی
						مقابله اجتنابی	
0/001	2/72	[0/03, 0/16]	0/034	0/09	0/15	$R^2 = 0/02, F = 7/40^{***}$	طرد والدینی
						مقابله نشخوارگون	
0/001	6/72	[0/18, 0/34]	0/04	0/26	0/36	$R^2 = 0/18, F = 34/79^{***}$	طرد والدینی
0/05	2/29	[0/005, -0/07]	0/167	0/04	0/12		مقابله خصمانه
						سازگاری با مدرسه	
0/001	7/33	[0/20, 0/36]	0/0366	0/27	0/37	$R^2 = 0/19, F = 37/26^{***}$	طرد والدینی
0/01	3/06	[-0/14, -0/03]	0/288	-0/09	-0/16		مقابله فعال
						سازگاری با مدرسه	

p	t	فاصله اطمینان	خطای معیار برآورد	B	β	ملاک	پیش‌بین
۰/۰۰۱	۷/۳۴	[۰/۱۸, ۰/۳۱]	۰/۰۳۳۵	۰/۲۵	۰/۳۴	$R^2= ۰/۳۱, F=۷۳/۱۶^{***}$	طرد والدینی
۰/۰۰۱	۸/۳۲	[۰/۱۴, ۰/۲۲]	۰/۰۲	۰/۱۸	۰/۳۹	سازگاری با مدرسه	مقابله اجتنابی
۰/۰۰۱	۷/۵۳	[۰/۲۰, ۰/۳۴]	۰/۰۳۶	۰/۲۷	۰/۳۸	$R^2= ۰/۱۸, F=۳۶/۷۹^{***}$	طرد والدینی
۰/۰۰۱	۲/۹۸	[۰/۰۶, ۰/۲۹]	۰/۰۵۹	۰/۱۷	۰/۱۵	سازگاری با مدرسه	مقابله نشخوارگون

 $p < ۰/۰۱$

در ادامه، آزمون مدل میانجی‌گری تعدیل‌شده در اولویت قرار گرفت. در این بخش، برای تحلیل میانجی‌گری تعدیل‌شده از مدل ۱۴ SPSS PROCESS macro (Hayes, 2022)، استفاده شد (جدول ۴). نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که میانجی‌گری مقابله خصمانه در رابطه علی بین طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر، متشابه است. در مجموع، در جدول ۴، نتایج نشان داد که اثر میانجی‌گری تعدیل‌شده، از نظر آماری، غیرمعنی‌دار بود ($p > ۰/۰۰۵$)، $(B = ۰/۰۰۰۶)$.

جدول ۴. آزمون مدل علی ترکیبی با میانجی‌گری مقابله خصمانه در دو جنس

p	t	فاصله اطمینان	خطای برآورد	B	ملاک	پیش‌بین
۰/۰۰۱	۶/۶۵	[۰/۱۸, ۰/۳۴]	۰/۰۳۳۸	۰/۲۵۲۶	$R^2= ۰/۱۲,$ $F=۴۴/۰۴^{***}$	طرد والدینی
۰/۰۰۵	۲/۴۷	[۰/۰۰۹, ۰/۰۸]	۰/۰۱۶۹	۰/۰۴۱۷	سازگاری با مدرسه	مقابله خصمانه
۰/۰۰۵	۲/۰۳	[-۱/۵۴, -۰/۰۲]	۰/۳۹	-۰/۷۸	جنسیت	جنسیت
۰/۹۸	۰/۰۳	[-۰/۰۶, ۰/۰۶]	۰/۰۳۱۸	-۰/۰۰۰۸	اثر تعاملی مقابله خصمانه و جنسیت	اثر تعاملی مقابله خصمانه و جنسیت
	حد پایین	حد بالا	بوت استراپ	اثر	جنسیت	اثر شرطی غیرمستقیم طرد والدینی بر سازگاری با مدرسه از راه مقابله خصمانه در دو جنس
	-۰/۰۰۵۷	۰/۰۷۴۷	۰/۰۲۰۳	۰/۰۳۳۱	-۰/۵۳	دختر
	-۰/۰۰۱۲	۰/۰۴۷۴	۰/۰۱۹۲	۰/۰۳۳۷	۰/۴۶۸۹	پسر
	حد پایین	حد بالا	خطای معیار	اثر غیرمستقیم بوت استراپ		اثر میانجی‌گری تعدیل‌شده
	-۰/۰۴۸۱	۰/۰۵۴۷	۰/۰۲۵۸	۰/۰۰۰۶		

 $p < ۰/۰۱$

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که میانجی‌گری مقابله فعال در رابطه علی بین طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر نیز متشابه است. مفهوم این یافته این است که در نوجوانان دختر و پسر، الگوی میانجی‌گری مقابله فعال در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه، متشابه است ($B = -0.0073, p > 0.05$).

جدول ۵. آزمون مدل علی ترکیبی با میانجی‌گری مقابله فعال در دو جنس

پیش‌بین	ملاک	B	خطای برآورد	فاصله اطمینان	t	p
طرد والدینی	$R^2 = 0.20,$	0.2715	0.0367	[0.19, 0.34]	7.41	0.001
مقابله فعال	$F = 19.61^{***}$	-0.0876	0.0288	[-0.14, -0.03]	3.04	0.01
	سازگاری با مدرسه			[
جنسیت		-0.69	0.3816	[-1.44, 0.06]	1.81	0.07
اثر تعاملی مقابله فعال و جنسیت		0.0297	0.0566	[-0.08, 0.14]	0.53	0.60
اثر غیرمستقیم طرد والدینی بر سازگاری با مدرسه از راه مقابله فعال در دو جنس	جنسیت	اثر	بوت استرپ	حد بالا	حد پایین	
دختر	-0.053	0.0255	0.0135	0.0548	0.0026	
پسر	0.4689	0.0182	0.0116	0.0442	0.0001	
اثر میانجی‌گری تعدیل‌شده		-0.0073	0.0145	0.0229		-0.0357

*** $p < 0.01$

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که میانجی‌گری مقابله اجتنابی در رابطه علی بین طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر نیز متشابه است. مفهوم این یافته این است که در نوجوانان دختر و پسر، الگوی میانجی‌گری مقابله اجتنابی در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه، متشابه است ($B = -0.0108, p > 0.05$).

جدول ۶. آزمون مدل علی ترکیبی با میانجی‌گری مقابله اجتنابی در دو جنس

پیش‌بین	ملاک	B	خطای برآورد	فاصله اطمینان	t	p
طرد والدینی	$R^2 = 0.12,$	0.2509	0.0336	[0.18, 0.32]	7.47	0.001
مقابله اجتنابی	$F = 44.04^{***}$	0.1751	0.0213	[0.13, 0.22]	8.23	0.001
	سازگاری با مدرسه					
جنسیت		-0.49	0.35	[-1.18, 0.21]	1.38	0.16
اثر تعاملی مقابله اجتنابی و جنسیت		-0.0432	0.0424	[-0.13, 0.04]	1.02	0.31

<i>p</i>	<i>t</i>	فاصله اطمینان	خطای برآورد	<i>B</i>	ملاک	پیش بین
		حد بالا	بوت استراپ	اثر	جنسیت	اثر غیرمستقیم طرد والدینی بر سازگاری با مدرسه از راه مقابله/اجتنابی در دو جنس دختر
۰/۰۱۱۹	۰/۰۹۴۲		۰/۰۲۰۶	۰/۰۴۹۶	-۰/۵۳	
۰/۰۰۸۸	۰/۰۷۱۹		۰/۰۱۶۱	۰/۰۳۸۸	۰/۴۶۸۹	پسر
		حد بالای	خطای معیار	اثر غیرمستقیم بوت استراپ		اثر میانجی گری تعدیل شده
-۰/۰۳۹۲	۰/۰۰۹۶		۰/۰۱۲۲	-۰/۰۱۰۸		

 $p < ۰/۰۱$

نتایج جدول ۷ نشان می دهد که میانجی گری مقابله نشخوارگون در رابطه علی بین طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر نیز متشابه است. مفهوم این یافته این است که در نوجوانان دختر و پسر، الگوی میانجی گری مقابله نشخوارگون در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه متشابه است ($B = -۰/۰۸۸$, $p > ۰/۰۵$).

جدول ۷. آزمون مدل علی ترکیبی با میانجی گری مقابله نشخوارگون در دو جنس

<i>p</i>	<i>t</i>	فاصله اطمینان	خطای برآورد	<i>B</i>	ملاک	پیش بین
۰/۰۰۰۱	۷/۵۱	[۰/۲۰, ۰/۳۵]	۰/۰۳۶۶	۰/۲۷۴۵	$R^2 = ۰/۱۹$, $F = ۱۸/۹۳^{***}$	طرد والدینی
۰/۰۱	۲/۶۸	[۰/۰۴, ۰/۲۸]	۰/۰۶۰۷	۰/۱۶۲۶	سازگاری با مدرسه	مقابله نشخوارگون
۰/۲۳	۱/۲۲	[-۱/۲۴, ۰/۲۹]	۰/۳۹	-۰/۴۸		جنسیت
۰/۴۳	۰/۸۰	[-۰/۱۴, ۰/۳۳]	۰/۱۲	-۰/۰۹۵۵		اثر تعاملی مقابله نشخوارگون و جنسیت
		حد بالا	بوت استراپ	اثر	جنسیت	اثر غیرمستقیم طرد والدینی بر سازگاری از راه مقابله نشخوارگون در دو جنس دختر
-۰/۰۰۷	۰/۰۳۴۱		۰/۰۱۰۲	۰/۰۱۰۴	-۰/۵۳	
۰/۰۰۱	۰/۰۴۲۵		۰/۰۱۰۷	۰/۰۱۹۲	۰/۴۶۸۹	پسر
		حد بالای	خطای معیار	اثر غیرمستقیم بوت استراپ		اثر میانجی گری تعدیل شده
-۰/۰۱۶۳	۰/۰۳۶۷		۰/۰۱۹۲	-۰/۰۰۸۸		

 $p < ۰/۰۱$

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، با استفاده از مدل علی و ترکیبی میانجی‌گری تعدیل‌شده، آزمون میانجی‌گری راهبردهای مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه در نوجوانان دختر و پسر، اولویت یافت. نتایج با تأکید بر تغییرناپذیری جنسی منطقی مفروض در مدل پیشنهادی نشان داد که در نوجوانان دختر و پسر، عامل خطر طرد والدینی، ضمن ترغیب آنان به بهره‌گیری از رویه‌های مواجهه غیرکارآمد در بافتار رویارویی با تجربه طرد از جانب هم‌سالان، به‌طریقی متشابه، افول در شناساننده‌های سازگاری با مدرسه را در دو گروه نوجوان دختر و پسر در پی داشت. در بخش نخست، نتایج این پژوهش موافق با آموزه‌های منتج از نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی (Bronfenbrenner, 2005)، نشان داد که پهنای کارکردی ریزسیستم‌های رابطه والد - نوجوان و رابطه نوجوان با هم‌سال از راه تداخلی بالقوه، در تغذیه اطلاعاتی یکدیگر، نقشی انکارناشدنی دارند. به دیگر سخن، این قلمروها در ساخت بافتی ریزسیستم، به‌طریقی پویا، میدانی از تأثیر و تأثر را می‌آفرینند. چرا ذیل چتر راهبر نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی Bronfenbrenner (2005)، تجربه طرد در بافتار رابطه نوجوان با والد، ضمن انگیزاندن تدابیر مقابله‌ناایمن در رویارویی با تجربه طرد از جانب هم‌سالان، حضورمندی سازگاران نوجوان در مدرسه را تضعیف می‌کند؟ آیا ضرورتاً تجربه طرد در بافتار رابطه ناایمن والد - نوجوان، ضمن تسهیل تجربه طرد در رابطه نوجوان با هم‌سال و تشویق او به استفاده از راهبردهای مقابله نائطباقی با طرد از جانب هم‌سالان، نوجوان را با افول در سازگاری با مدرسه مواجه می‌کند؟ در بافتار مطالعاتی، تجربه طرد بین‌بافتی، کدامین مسیرهای مفهومی، در مجاورت آموزه‌های نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برانفن‌برنر، چنین تجربه کاهنده و غیررهای بخشی را تبیین می‌کنند؟ از منظرگاه انگیزش اجتماعی، چرا تجربه طرد والدینی سبب نمی‌شود که متعاقب جستجوگری هدف‌های پیشرفت معطوف بر رشدیافتگی فردی، تجربه رنجاننده طرد در بافتار تعامل با والد، در مواجهه احتمالی نوجوانان با طرد از جانب هم‌سالان، ایمنی روانی و مصونیت در نقش‌آفرینی را در بافت مدرسه یا دیگر قلمروهای نقش، برای او به ارمغان آورد؟ بنابراین، از چشم‌انداز پژوهشگران علاقه‌مند به نظریه هدف پیشرفت اجتماعی، عدم تعاقب هدف‌های پیشرفت سازگاران و معطوف بر رشد فردی، در توضیح آسیب بین‌بافتی در بافتار تعامل با دیگران مهم، نقشی بنیادین دارد. موافق با آموزه‌های نظریه هدف پیشرفت، اصرار بر استفاده از هدف پیشرفت معطوف بر رشدیافتگی فردی سبب می‌شود که افراد در بطن روابطی آسیب‌زا، خود/دگرشفقت‌ورزانه و خود/دگرمراقبت‌گرانه، تمهیدی بیندیشند که ضمن برخورداری از شجاعتی مکفی برای رویارویی‌ای آموزاننده با آن تجربه رنجاننده، نه‌فقط در آن بافتار که به‌طریقی بین‌بافتی، ایمنی روانی‌شان محفوظ باقی بماند (He et al., 2023; Mulder et al., 2024). بر این اساس، هم‌سو با مواضع نظریه هدف پیشرفت اجتماعی، بخشی از تجربه آسیب یا مصونیت بین‌بافتی در لایه ریزسیستم در نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برانفن‌برنر، به هدف‌های انطباقی/نائطباقی پیشرفت اجتماعی و همبسته‌های آن‌ها مربوط می‌شود.

موافق با نظریه خودتعیین‌گری (Deci & Ryan, 2008; Ryan & Deci, 2020) بخشی از پیوند بین‌بافتی در قلمروهای چندگانه در بافتار ریزسیستم در نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی (Bronfenbrenner, 2005)، از راه مفهوم نیازهای بنیادین روان‌شناختی، فهم‌پذیر می‌شود. فرض اساسی نظریه خودتعیین‌گری در بافتار فهم تعامل بین‌سیستمی در نظریه برانفن‌برنر، این است که بافتار تأمین‌گر یا غیرتأمین‌گر نیازهای بنیادین روان‌شناختی شامل احساس شایستگی، استقلال و ارتباط، در

^۱. self-determination theory

تصریح مدل تغذیه‌گری بین‌بافتی، مؤثر است (Yang et al., 2023). به دیگر سخن، در این نظریه فرض می‌شود که تأمین‌گری نیازهای بنیادین روان‌شناختی، ضمن تسهیل ارزش‌گذاری برای طرق انطباقی و فعالانه رویارویی با مطالبات انگیزاننده پیرامونی، از راه گسترانیدن خزانه فکر و کنش در افراد، بیش از پیش، بر اولویت‌یافتگی راهبردهای سازگارانانه نظم‌بخشی در آن‌ها، اصرار می‌ورزد (Earl et al., 2023). در مقابل، پژوهشگران یادآوری می‌کنند که در بافتار تأمین‌ناشدگی نیازهای بنیادین روان‌شناختی، بیش‌تحدیدی خزانه فکر و عمل سبب می‌شود که به‌طریقی فرابافتاری، تجربه آسیب در یک بافت، تجارب آسیب در بافتارهای دیگر را سبب شود. وقتی والد، کودک/نوجوان را طرد می‌کند، از این طریق، هم‌سو با مواضع مدل پیوستار شناخت، اولویت‌نیافتگی تأمین نیازهای احیاگر حیات روان‌شناختی کودک/نوجوان سبب می‌شود که او غیرتاب‌آورانه، غیرخود/دگرشفقت‌ورزانه و غیرمسئولانه، در بافتار تعامل با همسالان و تجربه احتمالی طرد از جانب آن‌ها، در مجاورت تفاسیری خودناتوان‌ساز و همچنین، ناسازگارانانه‌ترین اسنادهای ارتباطی و البته، فقر مهارتی پرواضح، برای رویارویی‌هایی سازش‌نیافته مانند مقابله اجتنابی، مقابله تلافی‌جویانه و یا مقابله خصمانه، اولویت‌گذاری کند (Yu et al., 2024; Zimmer-Gembeck & Skinner, 2015). در این بخش، نتایج مطالعات نشان داده‌اند وقتی کودک/نوجوان، در بافت رابطه با والد، در معرض رویه‌های خصمانه/طردکننده والدین قرار می‌گیرد، والدین برای صدای کودک/نوجوان و انتخاب‌های آن‌ها ارزش‌گذاری نمی‌کنند، اساساً انتقادگرند، در تحمیل مواضع‌شان به کودک/نوجوان از رویه‌هایی آمرانه و قهرآمیز، بهره می‌برند، از پاسخ‌دهی همدلانه کناره می‌گیرند و البته، در بحران‌های تحولی احتمالی، از کودک/نوجوان، حمایت نمی‌کنند. چنین والدینی با اصرار بر گریز از مسئولیت مراقبتی‌شان در بافتار رابطه با نوجوان، ضمن بی‌پاسخ‌گذاردن نیازهای اساسی روان‌شناختی کودک/نوجوان، سبب می‌شوند که نوجوان در رویارویی با تلاطم‌های ارتباطی با همسالانش از انگیزش، توان و باور مکفی برای رجوع به رویه‌های خود/دگرمراقبت‌گر برخوردار نباشد و متعاقب اصرار بر گزینش رویارویی‌های نائطباقی، در مدرسه نیز از نمایش رفتارهای سازگارانانه باز بماند (Chen et al., 2024a; Schlagbaum et al., 2021; Wilt et al., 2025). بنابراین، والد غیرکفایت‌مند و مسئولیت‌گریز و البته، مشتاق به تعاقب رویه‌های معطوف بر طرد و نادیده‌انگاری، با عبور از نقش مراقبت‌گر، تعهدمحور و همدلانه خود در بافتار تعامل با کودک/نوجوانان، سبب می‌شود که نوجوان نیز در رویارویی با تجربه طرد و بافتار رفتار ایدایی همسالان، با اصرار بر غیرمراقبت‌گری، تعهدگریزی و ناهمدلی، طرق نائطباقی مقابله با طرد از جانب همسالان را جایگزین راه‌های انطباقی مقابله با طرد از جانب همسالان کند (Huang et al., 2025; Lee et al., 2024).

اگر یافته‌های این پژوهش هم‌سو با مواضع مدل مفهومی پیوستار شناخت بر کارکرد بین‌بافتی تجربه آسیب اصرار ورزید و نشان داد که طرد والدینی از راه تضعیف سرمایه روانی نوجوانی، رویارویی‌های نائطباقی با طرد از جانب همسال را سبب می‌شود، با مواضع مدل مفهومی جبران/رقابت، ناهم‌سو بود. در مدل جبران/رقابت فرض می‌شود که تجارب آزارنده در بافتار رابطه والد - نوجوانان سبب می‌شود که نوجوان به کمک سازوکاری جبرانی، از راه پربارسازی بافتار رابطه با همسالان، ضمن تدارک مدلی رقیب، در تأمین نیازهای اساسی خویشتن، تمهیدی جبرانی را برگزیند. اگرچه موافق با مدل سلسله‌مراتب دلبستگی می‌توان ادعا داشت که در وهله تحولی نوجوانی، پاره‌ای تغییرات روانی-زیستی و البته، تجاربی بافتاری می‌تواند سبب شود که مرجعیت دلبستگی به والد در بافتار رابطه والد-نوجوان، جای خود را به دلبستگی به همسال دهد، اما، مفهوم سلسله‌مراتب دلبستگی، راه‌حلی برای آسیب‌های منتج از بافتار رابطه نایمن درون‌خانوادگی، ارائه نمی‌کند. به دیگر سخن، در این منطق مفهومی فرض می‌شود که اصرار بر تغییر در ترتیب توالی

¹. disempowering interpretations

سلسله‌مراتب دلبستگی، بافتار رابطه با والد و آسیب‌های محتمل والد غفلت‌کننده، متجاوز و غیرحمایت‌گر را تماماً از میدان روانی نوجوان بیرون نمی‌راند (Chen, 2023; Glatt et al., 2025). این یافته ضمن تأکید بر تداخل بالقوه گستره کارکردی ریزسیستم‌ها در نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی به‌طریقی آشکار از موجودیت استقلال‌یافته آن‌ها نیز دفاع کرده و نشان می‌دهد که تغییر در محوریت دلبستگی در مدل سلسله‌مراتب دلبستگی، تجربه آسیب از منابع چندگانه دلبستگی به‌نفع یک منبع دلبستگی اولویت‌یافته، اگر ممکن است به کمینه میل کند، مفهومی این نیست که سهم آن منابع اولویت‌نیافته، صفر شود (Esposito et al., 2019; Mikulincer & Shaver, 2018). بنابراین، موافق با موضع روش‌شناسان ضروری است که وزن تبیینی مواضع مدل‌هایی مانند مدل جبران/رقابت و سلسله‌مراتب دلبستگی، در بستر توان تعدیل‌گرهایی منتج از عقبه اطلاعاتی در قلمرو مطالعاتی همبسته‌های چندگانه طرد والدینی و مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در نوجوانان، تصریح شود (Loflin & Barry, 2016).

در بخشی دیگر، تلاشی متاملانه با هدف تصریح مشابهت در مشخصه‌های کُنشی طرد والدینی در فهم سازگاری با مدرسه از راه میانجی‌گری طرد از جانب هم‌سالان در نوجوانان دختر و پسر، اولویت می‌یابد. به دیگر سخن، چرا اجتماع‌یافتگی مفهومی در مدل مفروض پژوهش، که مُلهم از آموزه‌های نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برانفن‌برنر است، به‌طریقی پرواضح بر هم‌ارزی جنسی روابط علی در آن منطق پیشنهادی دلالت دارد؟ آیا شواهدی از این دست بر کارکرد فرابافتاری آموزه‌های نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی، دلالت دارد؟ چرا عضویت نوجوانان در دو جنس سبب نشد که نوجوان در معرض والد ناامن و طردکننده، متعاقب آن، در بافتار تجربه طرد از جانب هم‌سالان، با تمایل به بهره‌گیری از طرق متفاوتی از مقابله با طرد از جانب هم‌سال، نیم‌رخ تمایز یافته‌ای از سازگاری با مدرسه را گزارش کند؟ موافق با نظریه هدف پیشرفت اجتماعی، بخشی از مشابهت در ویژگی‌های کارکردی طرد والدینی در توضیح سازگاری با مدرسه از راه میانجی‌گری مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در نوجوانان دختر و پسر بر تشابه در ارزش‌گذاری برای اولویت‌های هدفی مبتنی است. به دیگر سخن، موافق با نظریه هدف پیشرفت اجتماعی، هم‌ارزی روابط علی در مدل پیشنهادی میانجی‌گری مقابله با طرد از جانب هم‌سالان در رابطه طرد والدینی و سازگاری با مدرسه نشان می‌دهد که در دو گروه نوجوان دختر و پسر، تشابه در الگوی ارزش‌گذاری برای هدف‌های پیشرفت اجتماعی در بافتار رویارویی با نشیب و فرازهای ارتباطی، بخشی از مشابهت در همبسته‌های طرد والدینی را در دو قلمرو مواجهه با طرد از جانب هم‌سالان و سازگاری با مدرسه توضیح می‌دهد. به دیگر سخن، عدم‌ارزش‌گذاری مکفی برای تلاش معطوف بر جستجوگری هدف‌های پیشرفت اجتماعی رشد‌محور در متن و بطن تجاربی آسیب‌زا سبب می‌شود که در نوجوانان دختر و پسر، تجربه عدم‌کفایت‌مندی والدینی، نه فقط استفاده از طرق ناسازگارانه رویارویی با طرد از جانب هم‌سالان را در آن‌ها افزایش می‌دهد که افول در شناساننده‌های سازگاری با مدرسه را نیز به‌طریقی متشابه در آن‌ها به همراه دارد (Li & Chen, 2025; Long et al., 2020; Vagos & Carvalhais, 2020). افزون‌بر این، نتایج در این بخش موافق با مدل زنجیره شناخت، ضمن تأکید مضاعف بر خصیصه گذار بین‌بافتی تجارب رنجاننده خاطر نشان می‌سازد که در بین نوجوانان دختر و پسر، تجربه طرد والدینی از راه فزونی تجربه رویارویی‌های ناانطباقی با طرد از جانب هم‌سالان، از راهی مشابه، نوجوانان دختر و پسر را در بافتار تعاقب اولویت‌های تحصیلی، با نقصان در نقش‌آفرینی روبه‌رو می‌کند (Chen & Volling, 2023; Wang et al., 2025).

این پژوهش چند محدودیت دارد. اول، اگرچه در این مطالعه مقطعی، بنیان مدل مفروض/پیشنهادی بر ملاحظات نظری و روش‌شناختی مبتنی بوده است، اما منوط به جایگزینی با طرحی طولی، اعتماد به استنتاج‌های علی منتج از آن

تقویت خواهد شد. دوم، استفاده از راهبردی غیراحتمالاتی و در دسترس برای انتخاب شرکت‌کنندگان سبب می‌شود که تعمیم یافته‌ها با رعایت کامل جانب احتیاط انجام پذیرد. سوم، اگرچه ضمن رعایت حداکثری ملاحظات نظری و روش‌شناختی، استفاده از روش‌شناسی علی/ترکیبی میانجی‌گری تعدیل‌شده اولویت یافت، اما استفاده از مدل‌های علی میانجی‌گری چندگانه و مدل‌های علی میانجی‌گری زنجیره‌ای با شمول یک یا بیش از یک تعدیل‌گر، در تأمین دغدغه آمایش بنیان‌های نظری در قلمرو مطالعاتی طرد والدینی و به تبع آن پیشبرد مرز دانش نظری در آن قلمرو، نقشی اساسی می‌آفریند.

در مجموع، نتایج این مطالعه موافق با مواضع نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برانفن‌برنر نشان داد که تجربه طرد والدینی از راه فراخوانی راهبردهای ناطبایی مقابله با طرد از جانب همسالان در نوجوانان، در تضعیف سازگاری با مدرسه در آن‌ها نقش می‌آفریند. افزون‌بر این، نتایج موافق با آموزه‌های نظریه برانفن‌برنر نشان داد که انتقال بین‌بافتی تجربه آسیب در سطح ریزسیستم از بافت رابطه والد - نوجوان به بافتار رابطه نوجوان با همسالان و همچنین، اصرار نوجوان به حضورمندی غیرمشتاقانه در بافت پاسخ به مطالبات تحصیلی، فراجنسیتی بود. بنابراین، نتایج موافق با مواضع زنجیره شناختی نشان داد تجربه رویه والدگری معطوف بر غفلت، کناره‌گیری و طرد، نه فقط احتمال تجربه طرد در بافتار رابطه با همسال و مواجهه نوجوان با تجربه طرد از جانب همسال که همچنین، سازگاری نوجوان دختر و پسر را با مدرسه، تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این بخش، توسعه مداخلاتی معطوف بر آموزش رویارویی‌های سازگارانه با تجارب رنجاننده بین‌فردی، بی‌شک، ضریب ایمنی نوجوانان را در رویارویی‌ای گریزناپذیر با اشکال گوناگون خشونت در بافتار رابطه با والد و همسالان، قوت خواهد بخشید.

References

- Alto, M., Handley, E., Rogosch, F., Cicchetti, D., & Toth, S. (2018). Maternal relationship quality and peer social acceptance as mediators between child maltreatment and adolescent depressive symptoms: Gender differences. *Journal of Adolescence*, 63, 19–28. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.12.004>
- Argan, M., Dinç, H., Argan, M. T., & Özer, A. (2023). What does rejection look like? A photovoice study on emotions and coping regarding manuscript rejection. *Current Psychology*, 1-19. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04253-5>
- Azizah, S. A. N., & Hastuti, D. (2019). The influence of maternal acceptance-rejection and adolescents' self-esteem to bullying behavior junior high school students. *Journal of Family Sciences*, 4(1), 12–25. <https://doi.org/10.29244/jfs.4.1.12-25>
- Bronfenbrenner, U. (2005). Ecological systems theory (1992). In U. Bronfenbrenner (Ed.), *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development* (pp. 106–173). Sage Publications Ltd.
- Chen, B. B. (2023). Chinese parents' marital and coparenting relationships, parental differential treatment of siblings, and adolescents' sibling relationships. *Journal of Family Psychology*, 37(5), 658–666. <https://doi.org/10.1037/fam0001104>
- Chen, B. B., & Volling, B. L. (2023). Paternal and maternal rejection and Chinese children's internalizing and externalizing problems across the transition to siblinghood: A developmental cascade model of family influence. *Child Development*, 94(1), 288–302. <https://doi.org/10.1111/cdev.13857>
- Chen, H., Lu, T., Sui, H., Liu, C., Gao, Y., Tao, B., & Yan, J. (2024a). The relationship between physical activity and school adjustment in high school students: The chain mediating role of psychological resilience and self-control. *BMC Psychology*, 12, 706-717. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02227-1>
- Chen, Q., Lu, Z., Liu, B., Xiao, Q., Zhu, Y., & Chan, K. L. (2024b). Validation of the Chinese version of the coping strategies for victims of cyberbullying scale. *BMC Psychology*, 12, 259–270. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01766-x>

- Chen, X., Hei, L., Li, D., Liu, J., Yang, P., & French, D. (2025). Mixed-sex peer interactions and adjustment in Chinese adolescents. *Applied Research in Quality of Life*. <https://doi.org/10.1007/s11482-025-10459-5>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of motivation, human development, and health. *Canadian Psychology*, 49, 182–185. <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Delgado, E., Serna, C., Martínez, I., & Cruise, E. (2022). Parental attachment and peer relationships in adolescence: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), Article 1064. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031064>
- Dong, L., Hu, W., & Shen, L. (2023). The association between peer rejection and behavior problems of migrant adolescents in China: A moderated mediation model of delinquent peer affiliation and parenting. *Heliyon*, 9(4), Article e14955. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e14955>
- Earl, S. R., Taylor, I. M., Meijen, C., & Passfield, L. (2023). Trajectories in cognitive engagement, fatigue, and school achievement: The role of young adolescents' psychological need satisfaction. *Learning and Individual Differences*, 101, 102248. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2022.102248>
- Esposito, C., Bacchini, D., & Affuso, G. (2019). Adolescent non-suicidal self-injury and its relationships with school bullying and peer rejection. *Psychiatry Research*, 274, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.02.018>
- Glatt, E. M., Allan, D. M., & Monopoli, W. J. (2025). Understanding inattention, hyperactivity/impulsivity, and peer rejection in preschool: The potential role of conduct problems and prosocial behavior. *Early Childhood Research Quarterly*, 73, 82–91. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2025.06.003>
- Gomez, R., & Rohner, R. P. (2011). Tests of factor structure and measurement invariance in the United States and Australia using the adult version of the parental acceptance-rejection questionnaire. *Cross-Cultural Research*, 45(3), 267–285. <https://doi.org/10.1177/1069397111403111>
- Gomez, R., & Suhaimi, A. F. (2014). Malaysia parent ratings of the parent–parental acceptance–rejection questionnaire: Invariance across ratings of Malay, Chinese, and Indian Children. *Cross-Cultural Research*, 49(1), 90–105. <https://doi.org/10.1177/1069397114548647>
- Gong, X., & Zhou, J. (2025). Longitudinal relations between peer victimization and suicidal ideation among Chinese early adolescents: The mediating role of insomnia symptoms and sex differences. *Journal of Youth and Adolescence*, 54(10), 2508–2523. <https://doi.org/10.1007/s10964-025-02201-z>
- Hayes, A. F. (2022). Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach (3rd ed.). The Guilford Press.
- He, L., Tan, C. S., Pung, P. W., Hu, J., Tang, H. B., & Cheng, S. M. (2023). The role of parental rejection and poverty in the development of prosocial behavior among left-behind adolescents in rural China. *Children and Youth Services Review*, 155, Article 107143. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107143>
- Huang, J., Kaufman, T. M. L., Baams, L., & Branje, S. (2024). Peer bullying victimization trajectories for sexually and gender diverse youth from early childhood to late adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 53, 2589–2609. <https://doi.org/10.1007/s10964-024-02020-8>
- Huang, Y., Wang, K., Zhang, T., & Wang, X. (2025). Parent, peer, or teacher? Examining how different social support systems buffer children's emotional responses to online peer rejection. *BMC Psychology*, 13(1), 669–678. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02893-9>
- Kang, B., Li, Y., Zhao, X., Cui, X., Qin, X., Fang, S., Chen, J., & Liu, X. (2024). Negative parenting style and depression in adolescents: A moderated mediation of self-esteem and perceived social support. *Journal of Affective Disorders*, 345, 149–156. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.10.132>
- Karami, A. (2001). *Azmonhaye ravani: Osul va mabani* [Psychological tests: Principles and foundations]. Ravansanj Publications. [In Persian]
- Kawabata, Y. (2024). Forms of peer victimization and school adjustment among Japanese adolescents: A multilevel analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 53(6), 1441–1453. <https://doi.org/10.1007/s10964-024-01967-y>
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64, 54–64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practices of structural equation modeling* (2nd ed.). The Guilford Press.
- Kollerová, L., Sweet, T. M., Lee, J. J., Bardach, L., Klocek, A., & Killen, M. (2025). Peer dislike and future school adjustment in early adolescence: Recognizing consequences for both boys and girls. *Child & Youth Care Forum*, 54, 715–733. <https://doi.org/10.1007/s10566-024-09836-2>
- Leary, M. R. (2012). Sociometer theory. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (pp. 151–159). Sage Publications Ltd.

- Lee, H. S., Choi, M., & Na, E. Y. (2024). Reciprocal longitudinal effects among Korean young adolescent negative peer relationships, social withdrawal, and smartphone dependence. *Heliyon*, *10*(3), Article e25188. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e25188>
- Lesnick, J., & Mendle, J. (2021). Rejection sensitivity and negative urgency: A proposed framework of intersecting risk for peer stress. *Developmental Review*, *62*, Article 100998. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2021.100998>
- Li, Q., & Chen, S. (2025). How is dialect ostracism associated with mental health of migrant children? The chained mediation through social support and peer relationship. *Current Psychology*, *44*, 8975–8984. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-07820-0>
- Lin, S., Yu, C., Chen, J., Sheng, J., Uu, Y., Zhong, L., & Zhang, Y. (2022). Deviant peer affiliation mediates the influence of parental psychological control on adolescent aggressive behavior: The moderating effect of self-esteem. *Personality and Individual Differences*, *186*, Article 111330. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111330>
- Loflin, D. C., & Barry, C. T. (2016). You can't sit with us: Gender and the differential roles of social intelligence and peer status in adolescent relational aggression. *Personality and Individual Differences*, *91*, 22–26. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.11.048>
- Long, E., Gardani, M., McCann, M., Sweeting, H., Tranmer, M., & Moore, L. (2020). Mental health disorders and adolescent peer relationships. *Social Science & Medicine*, *253*, Article 112973. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112973>
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2017). *Applied multivariate research: Design and interpretation* (3rd ed.). Sage Publications.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2018). Attachment theory as a framework for studying relationship dynamics and functioning. In A. L. Vangelisti & D. Perlman (Eds.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (2nd ed., pp. 175–185). Cambridge University Press.
- Miller, H. H., Putzeys-Petersen, S., & Jenkins, L. (2024). Childhood victimizing ACEs, peer victimization, cyber victimization: Gender differences and associations with young adult psychological distress. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, *18*(1), 243–255. <https://doi.org/10.1007/s40653-024-00671-0>
- Mulder, J. D., Dobbelaar, S., & Achterberg, M. (2024). Behavioral and neural responses to social rejection: Individual differences in developmental trajectories across childhood and adolescence. *Developmental Cognitive Neuroscience*, *66*, Article 101365. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2024.101365>
- Nasiri, A., Shokri, O., Fathabadi, J., & Sharifi, M. (2021). The relationship between social goal setting and school adjustment: The mediating roles of rumination, empathy and forgiveness. *Journal of Educational Psychology*, *17*(59), 57–92. <https://doi.org/10.22054/jep.2021.58222.3251> [In Persian]
- Potter, J. R., & Yoon, K. L. (2023). Interpersonal factors, peer relationship stressors, and gender differences in adolescent depression. *Current Psychiatry Reports*, *25*(11), 759–767. <https://doi.org/10.1007/s11920-023-01465-1>
- Rohner, R. P. (2005). *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* (4th Ed.). Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (2014). Parental power and prestige moderate the relationship between perceived parental acceptance and offspring's psychological adjustment: Introduction to the International Father Acceptance-Rejection Project. *Cross-Cultural Research*, *48*(3), 197–213. <https://doi.org/10.1177/1069397114528295>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, *61*, 101–112. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>
- Sahi, R. S., Eisenberger, N. I., & Silvers, J. A. (2023). Peer facilitation of emotion regulation in adolescence. *Developmental Cognitive Neuroscience*, *62*, Article 101262. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2023.101262>
- Sandstrom, M. J. (2004). Pitfalls of the peer world: How children cope with common rejection experiences. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *32*(1), 67–81. <https://doi.org/10.1023/b:jacp.0000007581.95080.8b>
- Schlagbaum, P., Tissue, J. L., Sheftall, A. H., Ruch, D. A., Ackerman, J. P., & Bridge, J. A. (2021). The impact of peer influencing on adolescent suicidal ideation and suicide attempts. *Journal of Psychiatric Research*, *140*, 529–532. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2021.06.027>
- Schoeps, K., Mónaco, E., Cotoí, A., & Montoya-Castilla, I. (2020). The impact of peer attachment on prosocial behavior, emotional difficulties and conduct problems in adolescence: The mediating role of empathy. *PLoS One*, *15*(1), Article e0227627. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0227627>
- Sinha, A. K., & Singh, R. P. (1993). *Adjustment Inventory for School Students (AISS)*. National Psychological Corporation.

- Skinner, E. A., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2007). The development of coping. *Annual Review of Psychology*, 58, 119–144. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085705>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2014). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Harlow: Pearson Education.
- Vagos, P., & Carvalhais, L. (2020). The impact of adolescents' attachment to peers and parents on aggressive and prosocial behavior: A short-term longitudinal study. *Frontiers in Psychology*, 11, Article 592144. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.592144>
- Wang, M., Zheng, H., Song, L., Wang, M., Zhou, Y., & Liu, Z. (2025). Relational victimization, coping styles and depressive symptoms: A test of bidirectional associations in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 54(5), 1314–1325. <https://doi.org/10.1007/s10964-024-02134-z>
- Wilt, F., Spilt, J., van Driel, S., & Colpin, H. (2025). The moderating role of the teacher-child relationship in the association between peer rejection and language competence in early childhood education. *Learning and Instruction*, 100, Article 102217. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2025.102217>
- Xiong, M., Guo, X., & Ren, P. (2025). Are peer-rejected adolescents more likely to become bullies or victims? A longitudinal social network analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 54(4), 955–966. <https://doi.org/10.1007/s10964-024-02110-7>
- Yang, Z., Su, R., & Xin, S. (2023). Belief in a just world and meaning in life among Chinese adolescents: The mediating role of basic psychological need satisfaction. *Acta Psychologica (Amst)*, 241, Article 104099. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2023.104099>
- Yöntem, Z., & Ağırkan, M. (2025). What are the psychosocial predictors of peer bullying among middle school students? *School Mental Health*, 17, 201–216. <https://doi.org/10.1007/s12310-024-09719-w>
- Yu, X., Zhang, Y., & Xin, S. (2024). Longitudinal and bidirectional relationships between parental rejection, peer attachment, and adolescent depression. *Children and Youth Services Review*, 160, Article 107601. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2024.107601>
- Zhang, C., Luo, Y., & Zhang, R. (2025). Parenting behaviors and deviant peer affiliation among Chinese adolescents: The mediating role of psychological reactance and the moderating role of gender. *BMC Psychology*, 13, 379–387. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02703-2>
- Zhang, X., & Ngai, S. S. (2024). Behavioral development in the shadow of child neglect: The roles of resilience and peer rejection. *Children and Youth Services Review*, 166, Article 107948. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2024.107948>
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Skinner, E. A. (2015). Adolescent vulnerability and the distress of rejection: Associations of adjustment problems and gender with control, emotions, and coping. *Journal of Adolescence*, 45, 149–159. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.09.004>